

Stanisław Czerniawski

Renata Urban

Stanisław Czerniawski urodził się dnia 25 września 1905 r. w Kiszyniowie powiat Kiszyniów, w Rosji. Był synem Adolfa i Jadwigi z Żubrawskich.

Rodzina Czerniawskich mieszkała w Wilnie. W latach 1915-1917 Stanisław Czerniawski uczęszczał do rosyjskiego gimnazjum w Homlu, w którym ukończył 2 klasy, a następnie (od 1918 r.) kontynuował naukę w polskim gimnazjum Macierzy Szkolnej w Mińsku Litewskim, gdzie zrealizował program następnych dwóch klas.

Kolejne etapy edukacji przerwała wojna polsko-bolszewicka. Dnia 23 marca 1919 r. młody Czerniawski wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego. Został wcielony do oddziału wywiadowców w 4. Dywizji Piechoty. We wrześniu, na własną prośbę, został przeniesiony do oddziału konnego - 5. Pułku Strzelców Kresowych. Za udział w wojnie, z rozkazu Naczelnego Dowództwa Wojsk Litwy Środkowej, dnia 12 maja 1921 r. został po raz pierwszy odznaczony Krzyżem Walecznych¹.

Stanisław Czerniawski, olimpijczyk z Berlina 1936 r. (rezerwowo).

Dnia 15 września 1921 r. wstąpił do Korpusu Kadetów Nr 1 we Lwowie. W ciągu czterech lat ukończył całkowity kurs nauk gimnazjum matematyczno-przyrodniczego. W czerwcu 1925 r. przed Komisją Egzaminacyjną, powołaną przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, złożył egzamin dojrzałości i zakończył edukację na tym poziomie w stopniu kaprała podchorążego. Dnia 1 listopada 1925 r. rozpoczął naukę w Oficerskiej Szkole Kawalerii w Grudziądzu, gdzie po pół roku został mianowany plutonowym podchorążym. We wrześniu 1926 r. został odkomenderowany na trzy miesiące praktyki do 17. Pułku Ułanów w Lesznie.

Awans na wachmistrza otrzymał dnia 21 lutego 1927 r. Edukację w grudziądzkiej szkole zakończyła uroczysta promocja na Błoniach Nadwiślańskich dnia 15 sierpnia 1927 r. i nominacja na stopień podporucznika. Por. Stanisław Czerniawski otrzymał przydział służbowy do 17. P. Uł. im. Bolesława Chrobrego w Lesznie (17 09 1927 r.), w którym pełnił funkcję dowódcy plutonu w 3. szwadronie².

Jako absolwent Oficerskiej Szkoły Kawalerii w Grudziądzu otrzymał bardzo dobre opinie od przełożonych. Dyrektor Nauk ppłk Piotr Skuratowicz, charakteryzując Czerniawskiego, napisał: charakter wyrobiony, duża siła woli, szczerzy, dobry kolega, pracowity i sumienny, towarzysko wyrobiony, zachowuje się bez zarzutu. Doskonale fizycznie rozwinięty, zręczny, zamiłowany jeździec. Bardzo zdolny i sprytny, dobrze orientuje się w nowych sytuacjach. Dużo serca i zamiłowania w służbie kawaleryjskiej. Zapowiada się jako wzorowy oficer kawalerii. Podobne opinie wyrazili także płk Włodzimierz Podhorski³, dowódca 17. P. Uł., w którym Czerniawski wcześniej odbywał praktyki, a także gen. Stanisław Sochaczewski, dowódca 3. Brygady Kawalerii⁴.

Stanisław Czerniawski od wczesnych lat młodości przejawiał zamiłowania jeździeckie, o czym

1 CAW, AP, sygn. I.481 .C.6966.

2 CAW, AP, sygn. I.481. C.6966.

3 P. Bauer, B. Polak: 17. Pułk Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego w obronie ojczyzny 1939 r. Gostyń 1978, s. 19.

4 CAW, AP, sygn. I.481.C.6966.

świadczyła choćby prośba o przeniesienie z oddziałów piechoty do kawalerii. Wiedzę teoretyczną w tym zakresie pogłębił w grudziądzkiej szkole, określanej jako Mekka jeździectwa. Wybitne zdolności por. Czerniawskiego (awans ze starszeństwem z dnia 15 sierpnia 1929 r.) dostrzegł również dowódca pułku młodego oficera, kierując go w roku akademickim 1930/1931 ponownie do CWK na Niższy Kurs Instruktorów Jazdy Konnej. W wyciągu kwalifikacyjnym z dnia 31 lipca 1931 r., podpisanym przez Komendanta CWK płk. inż. Zygmunta Podhorskiego, uzyskał pochlebną opinię: bardzo dobry jeździec sportowy (...), nadaje się na bardzo dobrego instruktora w oddziałach liniowych (...), zamiłowanie wybitne, zdolności wybitne, bardzo obowiązkowy, pilny, lojalny (...), pozostawienie go na Wyższy Kurs pożądane. Por. Czerniawski ukończył kurs z wynikiem zupełnie dobrym, po czym wrócił do macierzystego pułku. Jednak już po trzech miesiącach, rozkazem z dnia 15 października 1931 r. został powołany na, sugerowany wcześniej, Wyższy Kurs Instruktorów Jazdy Konnej w CWK w Grudziądzu⁵.

Por. Stanisław Czerniawski, por. Janusz Komorowski, rtm. Mikołaj Mitraszewski, por. Antoni Żelewski (od lewej ku prawej) w Centrum Wyszkolenia Kawalerii w Grudziądzu w 1932 r.

Stanisław Czerniawski jako bardzo dobry jeździec sportowy często uczestniczył w rywalizacji na zawodach hippicznych zarówno lokalnych, wewnątrzpułkowych jak również regionalnych, później także ogólnopolskich i międzynarodowych. Był aktywnym sportowcem i groźnym rywalem sportowym podczas kursów, w których uczestniczył w Grudziądzu, gdzie często organizowane były zawody jeździeckie. Był jednym z najlepszych jeźdźców 17. P. Uł. Na konkursach organizowanych z okazji święta pułkowego zwykle zajmował jedno z czołowych miejsc. Reprezentując swój pułk, kilkakrotnie uczestniczył w Konnych Mistrzostwach Wojska Polskiego tzw. Militari, w których dwukrotnie wywalczył zespołowo tytuł Mistrza Armii: w 1934 r. w Hrubieszowie (por. S. Czerniawski na Walnym, por. Romuald Dowbór na Wdzięcznej, por. Michał Gutowski na Pilicy i por. Piotr Laskowski na Wasanie) oraz w 1935 r. w Suwałkach (por. S. Czerniawski na Wandalu, por. R. Dowbór na Zagłobie, por. P. Laskowski na Wasanie i por. Maksymilian Tuski na Walnym). Wywalczył również tytuł wicemistrza Armii - w 1933 r. w Baranowiczach (por. S. Czerniawski na Walnym, por. R. Dowbór na

5 CAW, AP, sygn. I.481.C.6966; Depart. Kaw. MSWojsk. 1.300.30.125.

Wdzięcznej i por. M. Gutowski na Pilicy). W 1939 r. na ostatnich, przed wybuchem wojny Militari w Bydgoszczy, szanse na dobre miejsce zespołu 17. P. Uł. i zajęcie indywidualnie wysokiego miejsca w rywalizacji, przekreślił poważny wypadek, któremu uległ Czerniawski. W wyniku upadku na przeszkodzie jeździec złamał obojczyk, a jego klacz Nimfa poniosła śmierć, łamiąc kręgi szyjne. Por. Czerniawski brał również udział w Jeździeckich Mistrzostwach Polski, w których w 1934 r. w Warszawie wywalczył wicemistrzostwo Polski w konkurencji ujeżdżenia, dosiadając konia Walny, a w 1935 r. również w Warszawie zdobył brązowy medal w konkurencji skoków przez przeszkody na koniu Dion⁶.

Polska reprezentacja na konkursach hippicznych w Nicei w 1936 r. Od lewej: mjr Wilhelm Lewicki, por. Stanisław Czerniawski, płk Tadeusz Komorowski (szef ekipy), rtm. Stefan Starnawski, mjr Adam Królikiewicz (instruktor), por. Janusz Komorowski

Niewątpliwe osiągnięcia por. Stanisława Czerniawskiego na arenie krajowej były podstawą do powołania go do reprezentacji Polski na zawody międzynarodowe. Pierwszy sukces w barwach narodowych odniósł już w 1933 r. w nieprzychylnym dla polskim jeźdźcom Rydze. Polska ekipa jeździecka w składzie: kpt. Wojciech Biliński, por. S. Czerniawski, por. Roman Pohorecki i por. Zygmunt Ruciński zwyciężyła w najważniejszym konkursie zawodów i zdobyła Puchar Narodów, pokonując ku niezadowoleniu miejscowej publiczności, drużynę Niemiec. Por. Czerniawski jeszcze kilkakrotnie uczestniczył w konkursach o Puchar Narodów - na przełomie stycznia i lutego 1936 r. w Berlinie, gdzie zajął z drużyną II m i w czerwcu tego samego roku w Warszawie, gdzie wywalczył III m. Ponadto reprezentował polskie jeździectwo także m.in.: na zawodach w Sopocie w czerwcu 1936 r., w Insterburgu w Prusach Wschodnich w sierpniu 1938 r., w Bukareszcie w czerwcu 1939 r.⁷.

6 „Głos Polski”, 1928 nr 106, s. 2; „Raz, dwa, trzy”, 1931 nr 5, s. 15; „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej”, tom XII, 1968 nr 51, s. 201; R. Urban: Rozwój sportu jeździeckiego w Polsce..., s. 287-288.

7 CAW, Depart. Kaw. MS Wojsk. 1.300.30.195; „Raz, dwa, trzy”, 1933 nr 35, s. 11; „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej”, t. XII, 1979 nr 93, s. 339-340; „Konie i Rumaki”, 2006 nr 3, s. 43-44; R. Urban: Rozwój sportu jeździeckiego w Polsce...,

Wyjątkowym pod względem sportowym był dla por. Czerniawskiego 1936 r. Jeszcze w grudniu 1935 r. została powołana w CWK w Grudziądzu specjalna grupa sportowa jeźdźców i koni, z której wyłoniono w późniejszym okresie, reprezentację na zawody międzynarodowe i igrzyska olimpijskie w Berlinie. W gronie kilkunastu zawodników znalazł się także por. Czerniawski. Było to duże wyróżnienie, ale o ostatecznym składzie reprezentacji olimpijskiej decydowały wyniki osiągnięte przez jeźdźców w pierwszym półroczu 1936 r. Pierwszym, ale niezwykle ważnym sprawdzianem były zimowe zawody w Deutschlandhalle w Berlinie w dniach od 24 stycznia do 2 lutego 1936 r. Polacy startowali ze zmiennym szczęściem, ale w Nagrodzie Niemiec o przechodnią nagrodę Kanclerza Rzeszy (dawniej Pucharze Narodów) zdobyli II m. W konkursie tym barwy Polski reprezentował por. Czerniawski, który po niefortunnej kontuzji mjr. Zdzisława Dziadulskiego, startował (zgodnie z regulaminem międzynarodowym) na dwóch koniach: Warszawiance⁸ oraz Dunkanie, co wymagało dużego wysiłku, ale zakończyło się powodzeniem.

Por. Stanisław Czerniawski na szkicu E. Angres, wykonanym podczas zimowych zawodów jeździeckich w Deutschlandhalle w Berlinie w 1936 r.

Oprócz por. Czerniawskiego w składzie polskiej ekipy byli jeszcze: mjr Wilhelm Lewicki na Kikimorze oraz por. Janusz Komorowski na Wizji⁹.

Osiągnięte przez por. Stanisława Czerniawskiego wyniki sportowe spowodowały, że w Rozkazie Departamentu Kawalerii MSWojsk. z dnia 20 lipca 1936 r., podpisanym przez wiceministra Spraw Wojskowych gen. Bronisława Regulskiego, w którym zarządzone zostały wyjazdy polskich jeźdźców na igrzyska olimpijskie do Berlina, znalazło się również jego nazwisko jako zawodnika rezerwowego. Wyjazd głównej ekipy zaplanowano na dzień 30 lipca 1936 r., natomiast zawodników rezerwowych na dzień 11 sierpnia. Ostatecznie por. Czerniawski nie wziął udziału w rywalizacji olimpijskiej, ale samo zakwalifikowanie go do polskiej reprezentacji narodowej było dużym wyróżnieniem i docenieniem jego niewątpliwie wysokich umiejętności jeździeckich¹⁰.

Por. Stanisław Czerniawski, awansowany do stopnia rotmistrza w marcu 1937 r., kontynuował karierę jeździecką. Na początku kwietnia 1937 r. została uruchomiona Grupa Sportu Konnego w CWK w Grudziądzu. Dnia 9 kwietnia rtm. Czerniawski został przeniesiony z 17. P. Uł. do utworzonej Grupy. Zgodnie z nowymi zasadami zespoły jeźdźców, przygotowywanych do najważniejszych międzynarodowych zawodów, powoływane były wcześniej, a szerokiej reprezentacji stwarzano jak najlepsze warunki do treningu. W 1938 r. rozpoczęły się przygotowania do występu w kolejnych igrzyskach olimpijskich w Helsinkach w 1940 r. Rtm. Czerniawskiego powołano do zespołu Wszechstronnego Konkursu Konia Wierzchowego razem z rtm. Januszem Komorowskim i rtm. Aleksandrem Rylke. Jednym z ostatnich sukcesów sportowych rtm. Czerniawskiego było zdobycie I m na koniu Celebes w konkursie o nagrodę Towarzystwa Zachęty do Hodowli Koni w Polsce, podczas międzynarodowych zawodów konnych w warszawskich Łazienkach w czerwcu 1939 r¹¹.

Wybuch drugiej wojny światowej przerwał przygotowania do igrzysk i przekreślił plany sportowe jeźdźców. Garnizon leszczyński, stacjonujący w rejonie przygranicznym, został zaatakowany przez

s. 289.

8 Warszawianka była prywatnym koniem por. M. Gutowskiego, którą jej właściciel, doznając ciężkiej kontuzji, przekazał kolegom z drużyny do wykorzystania na zawodach.

9 „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej”, t. XI, 1977 nr 86, s. 515-517.

10 CAW, Depart. Kaw. MSWojsk. 1.300.30.192; 1.340.40/8.

11 CAW, Depart. Kaw. MS Wojsk. 1.300.30.188; 1.300.30.192; dotyczy: Listy kandydatów na igrzyska w Helsinkach w 1940 r., k. 53; AP, sygn. 1.481.C.6966; „Przegląd Kawalerii i Broni Pancerniej”, t. XII, 1979 nr 93, s. 349.

wojska niemieckie już pierwszego dnia wojny. 17. P. Uł. znajdował się wówczas na stanowiskach osłonowych, zajętych jeszcze w ostatnich dniach sierpnia. Zadaniem 3. szwadronu, którego dowódcą był rtm. Stanisław Czerniawski, była obrona Rydzyny. Już o 5.15 dostał się on pod silny ostrzał artylerii niemieckiej. Przez pierwsze dni września w czasie wycofywania się Pułku, szwadron nieustannie toczył walki z przeważającymi siłami wroga. Krytyczna była noc z 10 na 11 września. W czasie walk w rejonie wsi Chruślin zginął dowódca szwadronu rtm. Stanisław Czerniawski. Tak długotrwałego i tak nasilonego ognia 3. szwadron nie przechodził. (...) Śmierć dowódcy szwadronu, dowódcy plutonu i wielu ułanów zrobiła na nas przygnębiające wrażenie...¹².

W konkursie o Puchar Narodów w Warszawie w 1936 r. uczestniczyli (od lewej): rtm. Tadeusz Sokołowski na Zbiegu, mjr Wilhelm Lewicki na Dunkanie, por. Stanisław Czerniawski na Dionie, por. Michał Gutowski na Warszawiance.

Rtm. Stanisław Czerniawski odznaczony był Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości, nadanym rozkazem dziennym 3. Dywizji Kawalerii nr 18/30 (Leszno, dn. 25 czerwca 1930 r.), Medalem za Wojnę, Medalem Niepodległości, Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę, Krzyżem Walecznych, Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz pośmiertnie Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych po raz drugi¹³.

12 P. Bauer, B. Polak: 17. Pułk Ułanów Wielkopolskich..., s. 58.

13 CA W, AP sygn. 1.481.C.6966; P. Bauer, B. Polak: 17. Pułk Ułanów Wielkopolskich..., s. 96-97.